

OLUMLU DAVRANIŞ GELİŞTİRME

- Eğitim ve öğretim yaşamının temel öğelerini “okul” ve “öğretmen” oluşturur.
- Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanmasının yanı sıra, benimseyeceği değer yargıları, tutumları açısından da öğretmenin değeri büyüktür.
- İnsanın hayatı boyunca süren eğitiminin büyük bir bölümü de sınıfta geçmektedir. Sınıf, eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği bir yaşama alanıdır.
- Etkili öğretim üzerine yapılan araştırmalar, direkt olarak öğretmenlerin sınıflarını organize etme ve yönetme becerilerine dayanan sınıf şartlarının önemini göstermiştir.

- Çağdaş eğitim ve öğretim ilkelerine göre görev yapan bir öğretmen, sadece ders veren, ders anlatan, sınav yapan ve not veren bir kimse değildir. Aynı zamanda bir organizatör, bir yönetici, bir rehber, bir izleyici ve bir değerlendircidir. Öğretmen öğrencilerin davranışları üzerinde çalışır. Eğittiği her öğrencisinin önceden belirlenmiş amaçlara ulaşmasına yardım eder ve onların istenilen davranışlara sahip birer kişi olmasını sağlar. Yöneticiler ve diğer öğretmenler, kendi disiplin problemleriyle başa çıkamayan ve disiplin için öğrencileri sürekli olarak başkalarına yollayan öğretmenler hakkında genellikle pek iyi şeyler düşünmezler.

Bir davranışı olumsuz olarak nitelendirmek için dört önemli ölçütten bahsedilebilir:

- Çocuğun kendi öğrenmesiyle, sınıftaki diğer öğrencilerin öğrenmelerini kesen ve dersi bölen davranış olumsuz davranıştır (sınıfta gürültü çıkarma gibi).
- Antisosyal nitelikte davranış; bir başka ifadeyle çocuğun, öğretmeni ve arkadaşlarıyla etkileşimine zarar veren davranış olumsuz davranıştır (başkalarına ait eşyaları izinsiz alma gibi).
- Çocuk veya diğerlerinin güvenliği için risk oluşturan ve zarara yol açacak nitelikte olan davranış olumsuz davranıştır (okula kesici aletler getirmek gibi).
- Okul eşyaları veya kişilerin özel eşyalarının kaybı veya zarar görmesine yol açan davranış olumsuz davranıştır (okulun penceresini kırmak, birinin defterini yırtmak gibi).

Ek olarak...

- Diğer yandan bazı durumlarda bir davranış çocuğun ilişkilerine zarar vermediği halde, sadece sıklığı nedeniyle olumsuz davranış olarak nitelendirilebilir. Örneğin, ellerini kaldırmakla yetinmeyip, sürekli biçimde “öğretmenim, öğretmenim” diyerek söz hakkı isteyen bir öğrenci hem öğretmeni bunaltır, hem de arkadaşlarının rahatsız olmalarına yol açabilir

Sınıf içinde görülen olumsuz davranışlar

- Derste söz almadan (izinsiz) konuşmak
- İzinsiz ayağa kalkma
- Derse hazırlıksız gelmek
- Nezaket kurallarına uymamak
- Başarısızlıkları konusunda sürekli mazeret üretmek
- Gürültülü konuşma, ilgisiz konuşma
- Verilen görevi yerine getirmeme
- Görev dışı davranışlarda bulunma
- Kural dışı yeme-içme ve yanlış zamanda hareket etme
- Sadece kendi düşüncelerini dinlemeye değer olduğunu benimseme
- Anlamsız sesler çıkarma
- Sınıfı kirletme
- İçsel güdülenmeden çok dışsal güdülenmeye ihtiyaç duymaları

Sınıf içinde görülen olumsuz davranışlar

- Arkadaşlarını öğretmene şikayet etme, sorunları hep başkasının çözmesini isteme
- Arkadaşının ceza almasına sevinme
- Birbirlerinin açığını arama
- Fiziksel müdahale, araç-gereçlere zarar verme
- Kavga, küfür
- Birbirlerini dinlememek, konuşanın sözünü kesme
- Dikkat dağıtıcı hareketler
- Sorunları şiddetle çözmeleri
- Yemek yerken konuşma
- Öğretmeni oturarak beklememe
- Sağlıklı iletişim kuramama davranışı
- Öğretmene itaatsizlik, aldatma ve saygısızlık
- Öğretmenin isteklerine uymayı reddetme

Okul içinde görülen olumsuz davranışlar

- Doğaları gereği enerjikler, sürekli koşma
- Saygılı olmak değeri zayıf olması; öğretmen, abla, teyze, amca vb. kavram ve kişilere önem vermeme
- Tuvalet ve koridorları oyun alanı olarak kullanma
- Kontrolsüz hareket; birbirlerini ve kendilerini koruyamama
- Derse giriş çıkışlarında hareketlilik
- Öğretmeni koridorda bekleme
- Kavga ve küfür
- Sınıfın dışındaki yerlerde (tuvalet dahil) yemek yeme
- Çöpleri yere atma
- Kantinde sıraya girmeme
- Merdiveni inip çıkarken sadece yönlere dikkat etmeme, birbirlerini itme
- Tuvaleti temiz kullanmama
- Sabunlukları amacı dışında kullanma
- Tuvaletten çıkınca el yıkamama
- Okul eşyalarına zarar verme
- Çıglık atma, bağırma
- Sınıf kapılarını çok sert kapatma
- Sınıf içinde oyun oynama
- Topluca oyun oynayamama

Olumsuz davranışların nedenleri:

- İstenmeyen davranışlar, genelde dikkat çekme isteği, sıkıntıdan kurtulma ya da yetersizliği kapatma isteğinden kaynaklanır.
- Ailevi sorunlar
- Çocuklarının eğitimlerine anne ve babaların ilgisiz kalmaları
- Anne ve babaların çocuklarına yönelik olumsuz tutum ve davranışları
- Olumsuz televizyon yayınları ve diğer medyada gösterilen şiddet
- Aşırı kalabalık sınıflar
- Toplumda meydana gelen deđişmeler,
- Hızlı toplumsal değişme nedeniyle öğrenci davranışlarını yönlendirecek ve denetleyecek bir kurallar sisteminin aynı hızda ortaya konulamaması
- Bilgi patlaması
- Otoriteye duyulan saygının azalması
- Fiziksel koşulların yeterli olmaması
- Öğretmenin tutumu

Neler yapılabilir? (1)

- ✓ Sınıfta olumlu bir hava yaratılmasında, öğretmenin kişiliğinin ve derse hazır gelmesinin önemli bir rolü vardır. Öğretmenlerin tutarlı davranışlar sergilemeleri gerekir.
- ✓ Öğretmenlerin öğrenci aileleriyle de işbirliği içerisine girmesi sınıfta oluşabilecek istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engelleyebilir.
- ✓ Öğretmen tarafından sınıf kurallarının başlangıçta açıklanması, öğrencinin kendisinden beklenen davranışların farkında olmasını sağlayabilir.
- ✓ Okulun ve sınıfın fiziki şartlarının öğrencilerin olumlu davranışlar geliştirmesinde etkisi büyüktür. Bu nedenle fiziki koşulların öğrencilerin demokratik davranışlar geliştirmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi faydalı olabilir.
- ✓ Öğretmenlerin daha yapıcı davranış değiştirme stratejilerini kullanmaları, istenmeyen davranışların daha etkili bir şekilde sınıf ortamından çıkartılarak, daha demokratik sınıf atmosferlerinin yaratılmasında etkili olabilir.
- ✓ Öğretmenlerin olası problemlerle ilgili nasıl davranacağı hakkında önceden düşünmesi faydalı olabilir.

Neler yapılabilir? (2)

- ✓ Davranış ilke ve stratejilerinin uygulanması, sınıfta her zaman karşılaşılabilen sorunların üstesinden gelmede yararlanılabilecek belirgin ve pratik stratejiler sunmaktadır.
- ✓ Öğretmenlerin bu stratejilerden bazılarını ya da tümünü zaman zaman kullanıyor olmaları olasıdır. Öğretmenler bu ilke ve stratejileri sistemli ve kararlı olmayan şekilde kullanmaları nedeniyle etkililiklerini azaltabilirler.
- ✓ Davranış değiştirme ilkelerini sistemli şekilde uygulamaya başladıklarında ise, öğretmenler sınıf içinde oluşan öğrenci sorunlarının üstesinden uzmanlara başvurmadan gelebilirler. Ayrıca, olası davranış sorunlarını önleyebilirler.
- ✓ Öğretmenin sınıf içinde öğrenci davranışlarını başarıyla yönetebilmesi için öncelikle, insan ve davranış konusunu iyi bilmesi gerekmektedir.
- ✓ Öğretmenin öğrencilere olan tavırları olumsuz ise bu durum öğrencileri doğrudan etkiler ve onları olumsuz davranışlara yönlendirebilir.

Neler yapılabilir? (3)

- ✓ Sınıf ortamında istenmeyen davranış ortaya çıktığı zaman, öğretmenin hemen bunu fark edip giderme stratejisine karar vermesi gerekir.
- ✓ Strateji belirlemede en önemli nokta, ortaya çıkan olumsuz davranışın niteliğidir;
- ✓ Strateji seçiminde dikkat edilmesi gereken nokta; stratejinin istenmeyen davranışı derhal durdurması ve olumsuz etkiyi en aza indirecek bir strateji olmasıdır.

Öfkeliyken nasıl görünüyoruz?

Okulumuzda Olumsuz Davranışa Yönelik Uygulanan Stratejiler

(Strateji belirlemede en önemli nokta, ortaya çıkan olumsuz davranışın niteliği ve niceliğidir.)

- Kuralları belirliyorum/beraber belirliyoruz.
- Kurallara uymayanlarla yapılan davranışın sonuçlarına yönelik farkındalık kazanması için konuşuyorum.
- Empati duygusunun gelişimi için konuşuyorum.
- Sihirli sözcükleri kullanmaya özendiriyorum.
- Birebir konuşuyorum.
- Kesin bir dille istenmeyen davranış hakkında düşüncelerimi aktarıyorum.
- Öğrencilerin sorunlarını önemsiyorum, dinliyorum.
- Örnek oluyorum.
- Göz teması kuruyorum.
- Giriş çıkışlar için örnek etkinlikler yaptırıyorum.
- Gördüğüm yerde ikaz ediyorum.
- Özellikle Türkçe derslerinde konu ile ilgili metinleri hatırlatıyorum.
- Rehber öğretmenin tavsiyelerini hatırlatıyorum.

Okulumuzda Olumsuz Davranış Görüldüğünde Uygulanan Stratejiler

(Strateji belirlemede en önemli nokta, ortaya çıkan olumsuz davranışın niteliği ve niceliğidir.)

- Ders giriş çıkış saatlerine dikkat ediyorum.
- Velileri ile görüşüyorum. Velilere işbirliği yapıyorum, onlara nasıl davranması gerektiğini anlatıyorum. Gerekirse veliyi rehberlik servisine yönlendiriyorum.
- Yer değişikliği yapıyorum.
- Dikkat artırıcı konuşmalar yapıyorum, resim, bilmece ve tekerleme çalışmaları ile dağılan sınıfları toparlıyorum.
- Yemek yerken konuşmanın tehlikeli sonuçlarını anlatıyorum.
- Uyarıyorum, doğruyu gösteriyorum.
- Çocuğun kendini düzeltmesi için süre veriyorum, düzelme olduysa ödüllendiriyorum.
- Yaşanan olumsuz bir olayı emsal olarak anlatıyorum.
- Teneffüslerde çocukları bahçeye yönlendiriyorum. Tuvalette oyun oynamanın sakıncalarını anlatıyorum.
- İstenmeyen davranışlarla ilgili sözlü olarak uyarıyorum, devam ederse ceza veriyorum o da olmazsa kızıyorum. Aynı kişiler istedik davranış gösterdiğinde ödüllendiririm, takdir ederim.
- Bazen olumsuz davranışı gösterdiklerinde görmezden gelirim ve önemsiz olduğunu hissettiririm.
- İdareye bildiririm.

Ek olarak;

(Strateji belirlemede en önemli nokta, ortaya çıkan olumsuz davranışın niteliği ve niceliğidir.)

- Yapılan olumsuz davranışın nedenini anlamak
- Tutarlı, kararlı olmak, sınırları net çizmek
- İstenmeyen davranış sonrasında iki ya da üç seçenek sunmak (Seçenekler sınırlarımızdır.) Hangisini seçiyorsun diye sormak
- Öğretmenin olumsuz davranış sonrasında söylenen seçenekleri anlayıp anlamadığını kontrol etmesi (Ben ne dedim?) (kontrol tekniği)
- Kabul edilebilir seçenek sunmaya rağmen bunu yapmazsa kuralı destekleyen sonuca katlanmasını sağlamak
- Çok öfkeliyken konuşmamak (Eğer öğretmen, öfkeli ise durumu ve yaşadığı duyguyu izah edip öğrenci ile sonra konuşacağı söylemeli, eğer öğrenci çok öfkeliyse öğrenciye öfkeli olduğunu sakinleştiksen sonra konuşulacağını söylemeli ve sakinleşince muhakkak konuşmalıdır.) (sakinleşme tekniği)

Ek olarak;

(Strateji belirlemede en önemli nokta, ortaya çıkan olumsuz davranışın niteliği ve niceliğidir.)

- Olumsuz davranıştan sonra öğrenciye ne hissettiğini sormak
- Olumsuz davranıştan sonra öğretmenin kendini nasıl hissettiğini söylemesi (Örn. Yapılan olumsuz davranışı ifade ederek bu davranışın rahatsız ettiği/üzdüğü/kızdırdığı gibi duygular söylenmelidir.)
- Ders esnasında istenmeyen davranış görüldüğünde ,
 - ❖ Derste anlatılanları anlayıp anlamadığını sormak
 - ❖ Öğrenciyle yapılan olumsuz davranışla ilgili teneffüste konuşmak istediğini söylemek ve sonra konuşmak
 - ❖ Öğrenciyi derse katmaya çalışmak (Öğrenciyi onurlandıran bir sözcükle derse davet etmek)
 - ❖ İsmiyle hitap ederek uyarmak
 - ❖ Bakış, vurgu ve tonlama ile durumdan rahatsız olduğunu belli etmek
 - ❖ Öğrencilerin arasında dolaşmaya başlamak

Ek olarak;

(Strateji belirlemede en önemli nokta, ortaya çıkan olumsuz davranışın niteliği ve niceliğidir.)

- Öğrenciye yaptığı olumsuz davranış ve olumsuz sonuçları hakkında ödev vermek
- Öğrenciye yaptığı davranışla bağlantılı olarak sınıf içi görev vermek
- Dikkati dağıtan nesnelere ortadan kaldırmak
- Öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanmak
- İstendik davranışı bulmaları için soru sorduktan sonra doğru davranışı açıklamak (beyin fırtınası tekniği)
- Yanında veya yakınında oturanların o öğrencinin olumsuz davranışlarına bir etkisi olup olmadığına bakmak
- Velisi ile durum hakkında görüşüp veliyi ortak bir tutuma yönlendirmek
- Her öğrencinin ilgi ve yeteneklerini keşfetmesine yardımcı olmak
- Yapılan çalışmalardan sonuç alınamadığı durumda, durumu açıklayan formla beraber (Rehberlik Servisine Yönlendirme Formu) rehberliğe yönlendirmek veya idareden destek almak

Okulumuzda olumlu davranış sonrasında neler yapılıyor?

- Olumlu davranışı görmezden gelmem daha çok vurgularım ki sıklığı artsın.
- Olumlu davranışları örnek gösteririm. Herkesin duyabileceği bir şekilde teşekkür ederim, tebrik ederim, el ele çak hareketi yaparım.
- Diğer çocukları yüreklendirip yapabileceklerine yönelik inançlarını tazelerim. (cesaretlendirme)
- Olumlu davranış gösterenleri ödüllendiririm.(aferin demek, başını okşamak, çizgi film izletmek, yıldız veya çıkartma vermek, bahçeye çıkmak)
- Güzel sözler söyleyerek onurlandırırım.
- Alkışlarım, sınıfça alkışlatırım.
- Seni seviyorum diyorum.
- Olumlu davranış gösterenlere sorumluluk ve görevler veririm.
- Yaptıkları olumlu davranışları desteklerim, devam etmeleri için teşvik ederim.
- Soru sormadan kimse evine gitmeyecek davranışını kazandırdık. Her alanda etkili oluyor.
- Çocuğun kendini düzeltmesi için süre veriyorum, düzelme olduysa ödüllendiriyorum. (teşvik)
- Kurallara uyanları onurlandırıyorum. Küçük ödüller veriyorum.
- Daha çok olumsuz davranış sergileyen öğrenciler istedik davranış gösterdiğinde ödüllendiririm, takdir ederim. (olumluya çekme, heveslendirme)